

Archeologisch Onderzoek 't Woud, te Ingen

Inventariserend veldonderzoek

Grontmij Archeologische Rapporten 179

Definitief

ISSN 1573-5710

Grontmij Nederland bv
Assen, 24 november 2005

Verantwoording

Titel : Archeologisch Onderzoek 't Woud, te Ingen
Projectnummer : 183155
Documentnummer : 183155
Revisie :
Datum : 24 november 2005

Auteur(s) : mevr.drs. A. Huizing-Schreur
e-mail adres : a.huizing-schreur@grontmij.nl
Gecontroleerd : mevr.drs. M. Hopman
Paraaf gecontroleerd :
Goedgekeurd : dhr.ing. J. Knol
Paraaf goedgekeurd :

Administratieve gegevens

Datum opdrachtver-
strekking : 22 juni 2005

Opdrachtgever : Gemeente Buren

Uitvoerder : Grontmij Nederland b.v.
Mevr. drs. A.Huizing-Schreur

Bevoegd gezag : Provincie Gelderland

Locatie : gemeente : Buren
plaats : Ingen
toponiem : 't Woud

RD coördinaten : 1-x 162.000
hoekpunten (X/Y) y 441.300
2-x 162.090
y441.250
3-x161.950
Y441.390
4-x162.125
y441.250

kaartblad : 27 West

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Algemeen	5
1.2	Aanleiding en doelstelling.....	5
2	Bureaustudie	6
2.1	Huidige situatie	6
2.2	Historische situatie	6
2.3	Toekomstige situatie	6
2.4	Geologie.....	6
2.5	Bodem.....	7
2.6	Bekende archeologische waarden	7
2.7	Archeologische verwachting	8
3	Veldonderzoek	10
3.1	Methode.....	10
3.2	Resultaten	10
3.2.1	Archeologie.....	10
4	Evaluatie	11
4.1	Samenvatting en conclusies	11
4.2	Aanbeveling	11

Bijlage 1
Locatie plangebied

Bijlage 2
Locatie boringen

Bijlage 3
Boorprofielen

Bijlage 4
literatuurlijst

1 Inleiding

1.1 Algemeen

De gemeente Buren heeft aan Grontmij Nederland b.v. opdracht gegeven tot het uitvoeren van een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) in het kader van geplande werkzaamheden aan 't Woud te Ingen. De locatie van het plangebied wordt aangegeven op bijlage 1.

1.2 Aanleiding en doelstelling

Aanleiding voor het onderzoek is de bouw van nieuwbouwwoningen ter vervanging van de nog deels bestaande woningen. Bij de graafwerkzaamheden die gepaard gaan met de aanleg van de nieuwe woningen wordt de bodem vergraven en daarmee eventuele aanwezige archeologische resten verstoord. Doel van het IVO is het opsporen en in kaart brengen van eventueel aanwezige archeologische vindplaatsen in het desbetreffende plangebied. Op basis van de resultaten van het onderzoek kan, in overleg met het bevoegde gezag worden bepaald of vindplaatsen in aanmerking komen voor een vervolgonderzoek. Het onderzoek bestaat uit een bureaustudie, een karterend booronderzoek en een rapportage.

2 Bureaustudie

2.1 Huidige situatie

Ten tijde van het onderzoek was een deel van het plangebied geruimd (de voormalige school) en een deel nog bebouwd. De bestaande bouw zal geruimd worden om plaats te maken voor nieuwbouw. Een ander deel van het plangebied betreft een voormalige boomgaard, thans verwilderd en niet meer in gebruik.

2.2 Historische situatie

Op een historische kaart van 1830-1855 is de omgeving van het plangebied in gebruik als bouwland. 'Het Woud' staat reeds op de kaart vermeld bij het bos ten noordoosten van het dorp.

2.3 Toekomstige situatie

In het plangebied zal een nieuwbouwwijk gerealiseerd worden. Hiervoor zal de bestaande bouw geruimd worden. Deels is dit reeds gebeurd. Bij de aanleg van de woningen zal de bodem en daarmee eventueel aanwezige archeologische resten worden verstoord. De exacte locatie en diepte van de graafwerkzaamheden waren ten tijde van het onderzoek niet bekend.

2.4 Geologie

De ondergrond in dit deel van het rivierengebied is zeer gevarieerd van samenstelling. Het gebied kenmerkt zich door de aanwezigheid van vele brede stroomruggen met daartussen ingesloten komgebieden. Het plangebied ligt op een stroomrug. De dikte van de holocene deklaag (zie tabel 1) varieert van ongeveer 2 meter in het oosten tot 5 meter in het westen van de Over-Betuwe. Op enkele plaatsen reiken pleistocene rivierduinen tot aan het maaiveld en is er geen holocene deklaag aanwezig. Deze rivierduinen zijn aan het einde van de laatste ijstijd opgewaaid uit pleistocene, vlechtende riviersystemen. Lokaal komen er diepe geulen voor in de pleistocene rivierafzettingen, zo ook bij het plangebied. Deze geulen zijn gevormd in het begin van het Holoceen, toen de rivieren zich in dit deel van het rivierengebied insneden in het pleistocene oppervlak. In het Laat Atlanticum (zie tabel 1) waren deze geulen opgevuld met klei en veen en kon sedimentatie op het naastgelegen pleistocene oppervlak optreden. Vanaf het Atlanticum vormden de rivieren stroomgordels en kommen (Zand in Banen, p.33).

Tabel 1; Tijdsindeling van het kwartair.

chronostratigrafie		jaren geleden		
Kwartair	Holoceen	Subatlanticum	3.000-Heden	
		Subboreaal	5.000-3.000	
		Atlanticum	8.000-5.000	
		Boreaal	9.000-8.000	
		Preboreaal	10.000-9.000	
	Pleistoceen	Laat		130.000-10.000
			<i>Weichselien (ijstijd)</i>	<i>120.000-10.000</i>
		Midden		800.000-130.000
			<i>Saalien (ijstijd)</i>	<i>200.000-130.000</i>
		Vroeg		2.400.000-800.000

2.5 Bodem

Volgens de Bodemkaart van Nederland, Blad 39 Oost, bevindt het plangebied zich op de kalkhoudende ooivaaggronden met zware zavel en lichte klei (Rd90A) in het rivierenkleigebied.

Dit zijn kleivaaggronden waarin de hydromorfe kenmerken ontbreken. Over het algemeen zijn het bruine, goed ontwaterde, diep gehomogeniseerde kleigronden. Waar door toenemende vochtigheid de homogenisatie minder wordt, is de oorspronkelijke gelaagdheid nog aanwezig. Ze liggen meestal als oeverwallen langs de rivieren of maken deel uit van oudere stroomruggen (Bodemkaart van Nederland, Blad 39 Oost).

Volgens de zanddiepte-kaart begint het zand tussen 1,5 en 2,0 m beneden het maaiveld (Zand in Banen, 2001, kaart 39E).

Het aanwezige reliëf in het landschap wordt veroorzaakt door de aanwezige stroomruggen en kommen. Het geringe hoogteverschil hiertussen, die samengaan met een aanzienlijk verschil in bodemgesteldheid, hebben een grote invloed op de ontwikkeling van het landschap gehad. Van oudsher vestigde men zich op de stroomruggen, daar vindt men de dorpen en boerderijen.

Op de Bodemkaart van Nederland staan grondwatertrappen aangegeven. Grondwatertrappen geven een klassenindeling weer van de verschillende grondwaterstanden naar diepte en de seizoensvariatie in de grondwaterstanden. De trappen worden ingedeeld op een schaal van I tot VII (van respectievelijk nat tot extreem droog).

Het is bekend dat archeologische, organische resten bij een hoge grondwaterstand over het algemeen goed geconserveerd blijven. In diep ontwaterde (zand)gronden blijven organische resten bij uitzondering bewaard. In de omgeving van het plangebied wordt grondwatertrap VI (GHG 40-80 cm, GLG >120 cm) aangegeven. Eventuele aanwezige archeologische resten en of grondsporen zullen goed geconserveerd zijn gebleven.

2.6 Bekende archeologische waarden

Het plangebied ligt op een stroomrug in een gebied met een agrarische bestemming. Op deze ruggen vindt sinds oudsher bewoning plaats door de relatief veilige ligging ten aanzien van het water.

In het Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS) staan alle bekende archeologische waarnemingen vermeld. In het plangebied zelf en in de directe omgeving zijn veel waarnemingen gedaan (zie bijlage 1).

In het plangebied zijn tijdens graafwerkzaamheden in de jaren zestig diverse grondsporen gevonden uit de Romeinse Tijd (nr. 38261). Het betreft hier het oude Romeinse maaiveld en sloten en greppels behorend tot de Middeleeuwse bewoningslaag. Tevens werden grote hoeveelheden nederzettingsresten van gebakken leem en ceramiek (nr. 34356) aangetroffen, mogelijk behorend tot een Romeins villa complex. Ook zijn er meldingen gedaan van glas, slijpsteen, dierlijk bot en steengoed (nr. 38262)

Ten westen van het plangebied, een gebied genaamd de Commanderie, zijn een drietal fibulae (mantelspelden) gevonden uit de Romeinse Tijd en Middeleeuwen (nr.22965). In hetzelfde gebied zijn scherven van aardewerk aangetroffen daterend uit de Romeinse Tijd tot Late Middeleeuwen (nr.38244). In een cultuurlaag, daterend uit de Romeinse Tijd, werden een fibula (nr. 42624) en een armband van glas (nr. 42663) gevonden.

Tabel 1: overzicht van archeologische perioden¹

Periode	Tijd
Laat-Paleolithicum (Oude Steentijd)	tot 9000 voor Christus
Mesolithicum (Midden Steentijd)	9000 – 4000 voor Christus
Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	5300 – 1900 voor Christus
Bronstijd	1900 – 800 voor Christus
Ijzertijd	800 – 12 voor Christus
Romeinse Tijd	12 voor Christus - 450 na Christus
Vroege Middeleeuwen	450 – 1050 na Christus
Late Middeleeuwen	1050 – 1500 na Christus
Nieuwe Tijd	1500 na Christus – heden

De Archeologische Monumenten Kaart (AMK) bevat een overzicht van belangrijke archeologische terreinen in Nederland. De terreinen zijn beoordeeld op verschillende criteria en op grond daarvan zijn de terreinen ingedeeld in categorieën met archeologische waarde, hoge archeologische waarde en zeer hoge archeologische waarde (o.a. de beschermde monumenten). De AMK is in samenwerking met de verschillende provincies en gemeentelijk archeologen ontwikkeld. In de directe omgeving van het plangebied bevinden zich twee AMK-terreinen, namelijk nr. 4010 en 4011 (zie bijlage 1). Beide worden aangemerkt als monumenten met hoge archeologische waarde. Een aantal van de hierboven beschreven vondsten zijn uit deze gebieden afkomstig.

De Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) geeft een gebiedsindeling in vier categorieën weer op basis van de verwachting van archeologische vondsten (gebieden met een zeer lage, lage, middelhoge, dan wel hoge archeologische verwachting). De kaart is voornamelijk gebaseerd op bodemtypen. Volgens de IKAW heeft het plangebied een hoge verwachtingswaarde.

2.7 Archeologische verwachting

Uit de bureaustudie blijkt dat het plangebied zich bevindt op een stroomrug in het rivierkleigebied op de ooivaaggronden. De archeologische verwachting voor deze stroomruggen is hoog door de relatief hoge ligging in het landschap. Dit maakte deze locatie in het verleden een gunstige bewoningsplaats.

¹ Ten behoeve van de dateringen is gebruik gemaakt van Lanting en Van der Plicht, 1996, 2000 en 2002.

Dit wordt bevestigd door talloze vondsten die in het verleden in het plangebied en de nabije omgeving aangetroffen zijn.
Er kunnen vondsten aangetroffen worden uit de Steentijd tot in de Nieuwe Tijd.

3 Veldonderzoek

3.1 Methode

Het veldonderzoek is uitgevoerd door een veldbodemkundige en een archeoloog en heeft plaatsgevonden op 30 juni 2005. Het archeologisch veldwerk heeft bestaan uit de volgende onderdelen:

- Het uitvoeren van 6 handboringen. De boringen zijn uitgevoerd met een Edelmanboor (10 cm) tot circa 1,5 -2,0 m onder het maaiveld. De locatie van de boringen wordt weergegeven in bijlage 2. De vrijkomende grond van alle boringen is beoordeeld op de aanwezigheid van archeologische indicatoren, zoals fragmenten vuursteen, aardewerk, houtskool, bot, et cetera. Tevens is tijdens het booronderzoek gelet op de aanwezigheid van verkleuringen in de grond, die kunnen duiden op bewoningssporen of cultuurlagen. Relevante lagen zijn gezeefd op een 4 mm-zeef. Alle boringen zijn bodemkundig beschreven volgens NEN 5104 en verwerkt met behulp van het geautomatiseerde boorprofielenprogramma van Grontmij. De resultaten van de boringen zijn in de vorm van getekende boorprofielen weergegeven in bijlage 3.

3.2 Resultaten

De 6 boringen zijn verricht in het plangebied 't Woud, ten noorden van de Woudstraat te Ingen. De locaties van de boringen zijn aangegeven op bijlage 2.

De bodemopbouw ter plekke van de locatie van de boringen tonen een grote mate van overeenkomst en bestaan allen uit matig zware klei met een homogeen profiel. Dit houdt in dat er weinig variatie in kleur en structuur in de opbouw te herkennen is.

Boring 2 en 11 hebben een opgebrachte laag geel bruin zand. Bij de andere boringen werd een minder verstoorde teelaardelaag aangetroffen (zie bijlage 3).

Bij de boringen begint op een diepte variërend van 0,20-0,60 m een variabele dikke laag klei, die geleidelijk tussen 1,45 -1,80 m beneden het maaiveld overgaat in grindhoudend zand (C-Horizont). De aanwezigheid van de klei geeft echter aan dat het plangebied zich in een kom bevindt.

3.2.1 Archeologie

Tijdens het booronderzoek in het plangebied zijn geen vondsten of grondsporen aangetroffen.

4 Evaluatie

4.1 Samenvatting en conclusies

In opdracht van de gemeente Buren heeft Grontmij b.v. een inventariserend veldonderzoek (IVO) uitgevoerd voor de locatie 't Woud te Ingen.

Aanleiding voor het onderzoek is de geplande realisatie van een nieuwbouwwijk in het plangebied. Bij de graafwerkzaamheden die gepaard gaan met de bouw wordt de bodem verstoord en eventuele archeologische resten mogelijk vernietigd.

Doel van het IVO is het opsporen en in kaart brengen van eventueel aanwezige resten in het plangebied. Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek, het uitvoeren van 6 boringen en een rapportage.

Uit het bureauonderzoek is geconcludeerd dat het plangebied zich in een gebied bevindt met een hoge verwachtingswaarde. Het plangebied ligt op een stroomrug in een gebied met een agrarische bestemming. Op deze ruggen vindt sinds oudsher bewoning plaats door de relatief veilige ligging ten aanzien van het water. Dit wordt bevestigd door talloze vondsten die in het verleden in het plangebied en de nabije omgeving aangetroffen zijn.

Er kunnen vondsten aangetroffen worden uit de Steentijd tot in de Nieuwe Tijd.

Tijdens het veldonderzoek is gebleken dat de bodem in het plangebied bestaat uit komafzettingen, nl. matig zware klei. Er zijn geen stroomrugafzettingen aangetroffen, zoals verwacht werd naar aanleiding van het bureauonderzoek. Er zijn tijdens dit onderzoek geen archeologische resten aangetroffen. Tevens zijn er geen vegetatiehorizonten in de klei aangetroffen.

Op basis van bovenstaande resultaten is de kans op archeologische resten in het plangebied klein.

4.2 Aanbeveling

Naar aanleiding van de resultaten van het archeologisch onderzoek kan worden geconcludeerd dat er geen aanleiding is om te veronderstellen dat zich binnen het plangebied archeologische waarden bevinden. Hiermee lijkt het plangebied vrij van beperkingen ten aanzien van graafwerkzaamheden. Hierbij dient te worden opgemerkt dat het onderzoek is gebaseerd op een steekproef (overeenkomstig de richtlijnen). Indien tijdens de uitvoering onverhoopt archeologische resten worden aangetroffen, dient direct contact te worden opgenomen met het bevoegd gezag, de gemeente Buren.

Bijlage 1

Locatie plangebied

Bijlage 2

Locatie boringen

Bijlage 3

Boorprofielen

Bijlage 4

literatuurlijst

Literatuurlijst;

-Grote Historische Atlas van Nederland, 3 Oost-Nederland 1830-1855, schaal 1:50.000, Wolters Noordhoff Atlasproducties, Groningen, 1990.

-Grote Provincie Atlas Gelderland/Betuwe, schaal 1:25.000, Wolters Noordhoff Atlasproducties, Groningen 1997.

-Zand in Banen, Zanddieptekaarten van het Gelders Rivierengebied met inbegrip van de uiterwaarden, Provincie Gelderland 2001.

-Bodemkaart van Nederland, Blad 39 Oost Rhenen, schaal 1:50.000, Wageningen, 1973.